

JELENTÉS A 2015 – 2017 KÖZÖTT ZAJLÓ ÉLMÉNYPEDAGÓGIAI FEJLESZTŐKÍSÉRLETRŐL

A jelentés célja, hogy bemutassa egy 2015 és 2017 között zajló élménypedagógiai fejlesztőkísérlet módszertani hátterét és legfontosabb eredményeit. Feltételezésünk szerint a társas viselkedés fejlesztésében és az osztály szerkezetének alakításában eredményesen alkalmazható az élménypedagógia módszere, mint játékos, kihívásokat nyújtó, társas élményekre építő fejlesztési forma.

A kísérlet során PPC (pretest-posttest-control) kísérleti elrendezést alkalmaztunk. A folyamat kezdetén kialakításra került a kísérletben résztvevő, élménypedagógiai foglalkozásokat végző osztályok csoportja. A hatékonyság vizsgálata érdekében felmérést végeztünk az ebbe a csoportba tartozó tanulók esetében, továbbá olyan kontrollcsoportokban, amelyek nem vettek részt a fejlesztésben. A felméréskor alkalmazott kérdőívek azonossága az elő- és utómérés, valamint a két csoport között is teljesült. A kísérleti időszak alatt egy további köztes mérésre is sor került, ezért összesen három mérési pont eredményeit rögzítettük.

A végső adatösszegzés során kiderült, hogy összesen 31 kísérleti osztály és 18 kontroll osztály csatlakozott a kutatás mérés-értékelési folyamatához. Összesen tehát 49 db 1-8 évfolyamos osztály vett részt változó mértékben a projektben és a hozzá kapcsolódó adatfelvételben. A kezdeti 31 kísérleti osztályból a lemorzsolódást követően 19 olyan osztály maradt, amely a projekt kezdete óta kísérleti csoportként vett részt a kutatásban és a hozzá kapcsolódó mérésekben, valamint négy olyan osztály volt, amelyeket a második mérési ponttól kezdve tudunk követni (a projektben korábban is résztvevő pedagógusok a 4. évfolyam után új, 1. évfolyamos osztállyal kezdték meg a fejlesztést). Az összesített eredményekből kiderült, hogy az első mérési pontban összesen 439 diák felmérésére került sor. Életkoruk 7-14 évig terjedt, átlagéletkoruk 9,67 (szórás: 1,72) év. A második mérési pontban 534 tanulótól érkezett be érvényes felmérési lap, a harmadik mérési pontban 452 gyermektől.

Az elő-, köztes- és utómérés során összesen három, különböző felépítésű anonim kérdőívet alkalmaztunk az életkori adottságoknak megfelelően. A kísérlet fő céljának megfelelően minden évfolyam esetében a felmérés részét képezte az osztály társas szerkezetét

feltáró szociometriai kérdőív kitöltése. A 2-3. évfolyamos osztályok esetében a kérdőív kibővült a tanulmányi teljesítmény, az érzelmi jól-lét és az iskolai motiváció felmérésével. A 4-8. osztályos tanulók vizsgálata további öt területtel bővült (tanári támogatás, autonómia érzése, kortárs támogatás, tanulmányi énkép, megküzdés), így összesen tíz olyan terület longitudinális követésére került sor, amelyek információt adnak a foglalkozások hatékonyságáról.

A mérési eljárás kidolgozása során hangsúlyt fektettünk a visszajelentő rendszer kiépítésére is. A kísérleti osztályok minden mérési periódus végén saját írásos visszajelentőben kaptak visszacsatolást a szociometriai felmérés eredményéről és az osztályok szerkezeti állapotáról, hogy az információkat felhasználhassák munkájuk során.

A eredmények elemzésének első nagy fázisa a kísérleti osztályokra fókuszált, az osztályszintű visszacsatolás érdekében. Osztályonként feldolgozásra kerültek a szociometriai kérdőívek (szociogram és elemzése, egyéni szociometriai helyzet jellemzése) és kiszámításra kerültek a társas szerkezetet jellemző indexek, valamint a további longitudinálisan követett területek átlagai. Az osztályonként értelmezett eredményekről összességében az mondható el, hogy igen nagy variabilitást mutatnak. Változó, hogy mely területeken és milyen mértékben állt be változás a csoportszerkezetben és a mért területek osztályátlagainak esetében. Bizonyos osztályokra jellemző, hogy az osztályszerkezeti mutatók nagymértékű pozitív változást mutattak. Más csoportokra inkább a fordítottja jellemző és kisebb mértékű változás állt be az osztály hálózatában. Bizonyos osztályok esetében pedig kimagasló eredmények mutatkoztak meg olyan területeken, mint a kortársak és tanárok támogatásának érzékelése és az önállósodási törekvések támogatásának érzékelése.

Ennek következtében a második szakaszban a teljes kísérleti csoportra vonatkozóan végeztünk számításokat, annak érdekében, hogy a teljes mintára jellemző megállapításokat tehessünk. A szociometriai mutatók időbeli változásának elemzése során kiderült, hogy a kísérleti osztályok kölcsönösségi indexének értéke minden mérési pontban jelentős növekedést mutat. A kezdeti 79,71 %-os értéket követően szignifikánsan magasabb a mutató értéke a köztes mérés alkalmával (83,17%), majd az utómérés során is jelentősen magasabb marad az előmérés eredményénél. A kölcsönösségi index számosítja, hogy az adott osztályon belül a tanulók hány százalékának van kölcsönösen viszonzott kapcsolata, vagyis összegezve megállapítható, hogy a mutató növekedése alapján a kiindulószinthez képest jelentősen több tanuló került kölcsönösen viszonzott rokonszenvi kapcsolatba legalább egy társával és így a

magányos tanulók száma szignifikánsan csökkent az élménypedagógiai foglalkozásokban részesült osztályokban.

Megállapítható az is, hogy a további mért területek átlagértékének esetében is növekedés állt be az idő előrehaladtával. Az iskolai motiváció a tanári támogatás, az autonómia érzése, a kortárs támogatás és a tanulmányi énkép átlagértékei is növekedtek. Ezek közül az iskolai motiváció és az autonómia érzése területén található szignifikáns változás. A körülményeket figyelembe véve megállapíthatjuk, hogy a motivációs jellemzők változatlansága, illetve növekedése az első mérési ponthoz képest kiemelkedő fejlődésnek értelmezhető.

Az elemzések utolsó szakasza során a kontrollcsoporttal való összevetésben is megvizsgáltuk ezeket változásokat. Az eredményekből kiderült, hogy a kontrollcsoport esetében a szociometriai mutatók mindegyike csökkent. A kohéziós mutató értéke az év eleji 14,60%-ról 14,22%-ra csökkent. A sűrűségi index (páros t-próba = 2,63, $p = 0,01$) és a kölcsönösségi index (páros t-próba = 7,39, $p = 0,00$) esetében is szignifikáns csökkenés figyelhető meg. Ezzel szemben a kísérletben résztvevő osztályok esetében fordított tendencia figyelhető meg. Tehát míg a kontrollcsoport esetében csökken az egy tanulóra jutó kölcsönös rokonszenvi kapcsolatok száma az év eleje és az év vége között, addig a kísérleti csoportban ennek pont a fordítottja történik. Nemcsak stagnál az érték, hanem emelkedik is a két mérési pont között.

A kutatás eredményei rámutattak, hogy a fejlesztőkísérlet hatására számos területen pozitív változás következett be a kísérleti csoportba járó tanulók esetében. A módszer alkalmazása hozzásegítheti a tanulókat az iskolai sikeresség eléréséhez, valamint a szociális készségek és interperszonális kapcsolatok építéséhez. A mérés-értékelési folyamatot követő elemzések eredményei hozzájárulhatnak az élménypedagógia hatásának mélyebb tanulmányozásához és a módszer szélesebb körben való elterjesztéséhez.

2017. 09. 25., Szeged

Szabó Dóra Fanni
Tudományos segédmunkatárs
MTA-SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport